

Polarny Jedwabny Szlak

CHIŃSKA EKSPANSJA W ARKTYCE

CENTRUM
STOSUNKÓW
MIĘDZYNARODOWYCH

Analiza

5/2019

www.csm.org.pl

dr Bruno Surdel

Ekspert CSM, politolog i historyk, doktor nauk humanistycznych. W latach 2011 - 2016 wykładowca Uniwersytetu Zirve w Gaziantep - Turcja. Prowadzi badania z zakresu bezpieczeństwa międzynarodowego w obszarze Turcja - Bliski Wschód - Chiny, ze szczególnym uwzględnieniem Syrii i Iraku (islam polityczny, terroryzm). Zajmuje się też inicjatywą Nowego Jedwabnego Szlaku.

Globalne ocieplenie klimatu i topnienie lodowców w Arktyce otworzyły zupełnie nowe perspektywy gospodarcze i strategiczne na Dalekiej Północy. Inicjatywa Nowego Jedwabnego Szlaku została ogłoszona przez prezydenta China Xi Jinpinga w 2013 r. i zakładała ogromne inwestycje infrastrukturalne na szlakach lądowych z Państwa Środka do Europy oraz na Morskim Jedwabnym Szlaku. Chiny nie są państwem arktycznym ale w roku zainicjowania Pasa i Szlaku zdołały uzyskać status członka obserwatora ekskluzywnej Rady Arktycznej. Zaś w styczniu 2018 r. Pekin opublikował swoją pierwszą białą księgę dotyczącą tego regionu: „Chińską politykę arktyczną”, swoisty manifest budowy Polarnego Jedwabnego Szlaku, gdzie Państwo Środka zaczęło być oficjalnie określane jako kraj znajdujący się „w pobliżu Arktyki”. To przedsięwzięcie sygnalizuje chińskie zamiary dotyczące nie tylko dalszej, ścisłej współpracy z mocarstwem arktycznym jakim jest Rosja, jak też możliwe napięcia i ambicje związane z ekspansją w północnej Europie. Stawia to zarówno Unię Europejską jak i NATO przed nowymi wyzwaniem o naturze tyleż gospodarczej co i strategicznej.

POLARNY JEDWABNY SZLAK

CHIŃSKA EKSPANSJA W ARKTYCE

| dr Bruno Surdel

2

Chińska Strategia Arktyczna

Ogłoszona 26. stycznia 2018 r. „Chińska polityka arktyczna” stwierdza jasno, że „Chiny mają ważne interesy w Arktyce. Geograficznie Chiny są ‘państwem znajdującym się w pobliżu Arktyki’, jednym z państw kontynentalnych położonych najbliżej koła podbiegunowego. Naturalne warunki Arktyki i ich zmiany mają bezpośredni wpływ na chiński system klimatyczny i środowisko ekologiczne, a to z kolei wpływa na interesy gospodarcze w rolnictwie, leśnictwie, rybołówstwie, przemyśle morskim i innych sektorach.”¹ Również Raport na temat Polityki Arktycznej Departamentu Stanu USA z 2016 r. wskazuje na wpływ zmian klimatycznych w Arktyce na „ekstremalne warunki pogodowe, w tym zagrożenia powodziowe dla chińskich miast nadmorskich i niekorzystny wpływ na produkcję żywności w tym kraju.”² We wspomnianym dokumencie Pekin wielokrotnie przywołuje UNCLOS – Konwencję Narodów Zjednoczonych o prawie morza z 1982 r. (weszła w życie w 1994) oraz „ogólne prawo międzynarodowe” i międzynarodowy kodeks dla statków działających w wodach polarnych (Kodeks polarny). Pekinowi zależy również na tym, by Międzynarodowa Organizacja Morska (IMO) odgrywała aktywną rolę w formułowaniu zasad nawigacyjnych dla Arktyki. To wsparcie dla IMO oraz Międzynarodowej Komisji Dna Morskiego (ISC) nie jest bezinteresowne, ale stanowi narzędzie zyskania dodatkowego wpływu na zarządzanie Arktyką. Pekin chce być współtwórcą reguł i prawa międzynarodowego dla tej części świata.³

To tym bardziej znamienne, że władze chińskie nie tylko nie uczestniczyły w postępowaniu arbitrażowym dotyczącym sporu z Filipinami o Morze Południo-

¹ China’s Arctic Policy, 26.01.2018, http://english.gov.cn/archive/white_paper/2018/01/26/content_281476026660336.htm (dostęp 20.03.2019).

² Report on Arctic Policy, International Security Advisory Board, Department of State; September 21, 2016.

³ China’s Arctic Policy, ibidem. Zob. t. Changes in the Arctic: Background and Issues for Congress; Updated March 4, 2019; Congressional Research Service.

POLARNY JEDWABNY SZLAK

CHIŃSKA EKSPANSJA W ARKTYCE

| dr Bruno Surdel

3

wochińskie, ale nie uznały decyzji Trybunału Arbitrażowego rozpatrującego sprawę w oparciu o UNCLOS.

Dla podparcia i uwiarygodnienia zainteresowania Arktyką, Pekin powołuje w Białej Księdze swój status stałego członka Rady Bezpieczeństwa ONZ, który ‘stawia’ przed Chinami „misję wspólnego promowania pokoju i bezpieczeństwa” na Dalekiej Północy. Zdaniem Chińczyków, wykorzystanie szlaków morskich oraz eksploracja i rozwój zasobów w Arktyce może mieć ogromny wpływ na strategię energetyczną i rozwój gospodarczy Chin z racji tego, że są one jednym z głównych centrów handlu i zasadniczym, globalnym konsumentem energii. Pekin przewiduje, że „kapitał, technologia, rynek, wiedza i doświadczenie Chin odegrają ważną rolę w rozszerzaniu sieci szlaków żeglugowych w Arktyce i ułatwianiu rozwoju gospodarczego i społecznego państw nadbrzeżnych, znajdujących się wzdłuż tychże szlaków. Chiny mają wspólne interesy z państwami arktycznymi i wspólną przyszłość z resztą świata w Arktyce.”⁴ To charakterystyczna dla epoki Xi Jinpinga retoryka wspólnoty celów krajów znajdujących się na poszczególnych korytarzach Jedwabnego Szlaku. Z drugiej strony to wyraźne i ważne stwierdzenie strategicznych celów Państwa Środka, a mianowicie ambicji, żeby stać się mocarstwem regionalnym również w strefie arktycznej i rozszerzyć tam swoje wpływy polityczne. Możliwe to będzie jedynie przy współpracy z państwami arktycznymi, i taka współpraca rzeczywiście ma miejsce już od dłuższego czasu. Kamieniem milowym Pekinu w jego dążeniach do stania się de jure członkiem Rady Arktycznej było wspomniane już wyżej uzyskanie w 2013 statusu państwa obserwatora. Warto przy tym zauważyć, że taki status mają też Indie.⁵ Rząd chiński, w celu realizacji celów długofalowych w regionie arktycznym zachęca swoje przedsiębiorstwa do udziału w budowie infrastruktury na ‘Polarnym Jedwabnym Szlaku’ i przeprowadzania na nim wypraw badaw-

⁴ Ibidem.

⁵ Changes in the Arctic: Background and Issues for Congress; Updated March 4, 2019; Congressional Research Service.

POLARNY JEDWABNY SZLAK

CHIŃSKA EKSPANSJA W ARKTYCE

| dr Bruno Surdel

4

czych w celach handlowych, co ma utworzyć drogę dla jego funkcjonowania i uregulowania jako szlaku komercyjnego.⁶ I rzeczywiście, od 2013 r. COSCO Shipping Group aktywnie bada i rozwija działania związane z transportem polarnym. W samym 2018 r. ów koncern chiński przeprowadził przy pomocy swej floty osiem przejść przez Arktykę.⁷

Władze amerykańskie sugerują, że krótkoterminowo Arktyka jest ważna dla Pekinu ze względu na to, iż ‘uwolnione’ przez globalne ocieplenie „trasy morskie i lotnicze pozwoliłyby na rozszerzenie transportu na rynki Europy i Ameryki Północnej”. W dłuższym terminie zaś, „Chiny mogłyby skorzystać z dostępu do zasobów, w tym ropy naftowej, innych węglowodorów, minerałów i rybołówstwa, a także rozszerzyć swoją branżę turystyczną i bioprospekcyjną na ów region.”⁸ Turystyka arktyczna jest ważna z tego względu, że Chiny są jednym z głównych jej źródeł w regionie, a szczególnie w części rosyjskiej. Dobrym przykładem jest narodowy park „Rosyjska Arktyka”, gdzie w ostatnich sześciu latach chińscy turyści stanowili około 25% odwiedzających.⁹

Oficjalnie Chiny twierdzą, że szanują suwerenne prawa państw arktycznych do zasobów ropy naftowej, gazu i minerałów na obszarach podlegających ich jurysdykcji zgodnie z prawem międzynarodowym.¹⁰ Jednak ważny wniosek płynący z chińskiej Białej Księgi jest następujący: Arktyka i jej zasoby to nie tylko prawa i interesy pięciu nadbrzeżnych krajów arktycznych, czyli Rosji, USA (ze względu na Alaskę), Kanady, Danii (a w zasadzie Grenlandii) i Norwegii, ani też państw członkowskich Rady Arktycznej, do której prócz wspomnianych krajów

⁶ China’s Arctic Policy, 26.01.2018, http://english.gov.cn/archive/white_paper/2018/01/26/content_281476026660336.htm (dostęp 29.03.2019).

⁷ 中国商船开辟极地航线实践与展望, 27.12.2018; <http://www.ishipoffshore.com/html/7/2018-12-27/8608.htm>;

⁸ Report on Arctic Policy, International Security Advisory Board, Department of State; September 21, 2016.

⁹ Более 300 китайских туристов посетили Северный полюс в 2018 году, TASS; 04.09.2018. <https://tass.ru/obschestvo/5522767> (dostęp 29.03.2019).

¹⁰ China’s Arctic Policy, ibidem.

POLARNY JEDWABNY SZLAK**CHIŃSKA EKSPANSJA W ARKTYCE**

| dr Bruno Surdel

5

należy jeszcze Szwecja, Finlandia i Islandia.¹¹ To są również prawa i interesy innych krajów – w tym przede wszystkim Państwa Środka. I te interesy Pekin zamierza asertywnie rozbudowywać i uczestniczyć aktywnie w procesie „zarządzania” Arktyką. Te ambicje zostały jeszcze wyraźniej ujęte w tzw. Niebieskiej Księdze opublikowanej w listopadzie 2018 r. wspólnie przez pekiński Social Sciences Academic Press i Ocean University w Qingdao. Zdaniem autorów tej publikacji, Chiny nie tylko zmieniły swój status arktyczny z „przyjmującego reguły” na „tworzącego reguły” na Dalekiej Północy, ale i „rola Chin” w decydowaniu o sprawach Arktyki „nie może być ignorowana”. Sama Niebieska Księga podkreśla znaczenie Arktyki w chińskich poszukiwaniach „nowej zamorskiej bazy energetycznej”.¹²

Chiny posiadają stację badawczą w archipelagu Svalbard, zbudowały także dla eksploracji Arktyki lodołamacze Xuelong i Xuelong 2 – Śnieżny Smok.¹³ Xuelong odbył już niemal dziesięć misji arktycznych mających na celu badanie przyszłych szlaków transportowych w ramach Polarnego Jedwabnego Szlaku.¹⁴ Jedną z nich było przepłynięcie arktycznych wód Kanady i tzw. Przejścia Północnozachodniego, jako że Chińczycy mają nadzieję na uruchomienie arktycznych szlaków transportowych zarówno po rosyjskiej jak i kanadyjskiej stronie regionu.¹⁵

Pekin ma w planach konstrukcję lodołamacza w napędem nuklearnym o wyporności 30 000 ton, który umożliwi swobodne poruszanie się po Dalekiej Północy

¹¹ Arctis Knowledge Hub <http://www.arctis-search.com/Coastal+State+Jurisdiction+and+Control+in+the+Arctic> (dostęp 29.03.2019).

¹² 中国在北极治理中的角色不能被忽视 Polar and Ocean Portal; 29.11.2018; dostęp 29.03.2019. 23.11.2018; http://www.xinhuanet.com/fortune/2018-11/23/c_1210000846.htm; (dostęp 29.03.2019).

¹³ Changes in the Arctic: Background and Issues for Congress; Updated March 4, 2019; Congressional Research Service.

¹⁴ China's activities in Polar regions cannot go unchecked; Captain Tuan N. Pham, U.S. Navy; Proceedings, March 2019; Vol. 145/3/1,393; US Naval Institute <https://www.usni.org/magazines/proceedings/2019/march/chinas-activities-polar-regions-cannot-go-unchecked>

¹⁵ Editorial. Xuelong and the Northwest Passage; Canadian Naval Review, Volume 13, Nr 3, 2017.

POLARNY JEDWABNY SZLAK

CHIŃSKA EKSPANSJA W ARKTYCE

| dr Bruno Surdel

6

o dowolnej porze roku. Jego powstanie jest zasadnicze dla chińskich ambicji otwarcia i utrzymania nowych szlaków handlowych i transportowych poprzez Ocean Arktyczny.¹⁶ Ekspersi amerykańskiej marynarki wojennej nie wykluczają, że w pewnej perspektywie czasowej Chiny mogą próbować przekształcić regiony Arktyki i Antarktydy w obszary sporne, podobnie jak to już Pekin uczynił na morzach Wschodnio- i Południowochińskim.¹⁷

Rosja w arktycznej polityce Chin

W połowie 2017 r. przywódcy Chin i Rosji porozumieli się co do dalszej współpracy w rozwoju Arktyki oraz budowy tzw. „Lodowego Jedwabnego Szlaku” w ramach Inicjatywy Pasa i Szlaku oraz Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej.¹⁸ Stawka jest poważna: 13% światowych rezerw ropy i 30% gazu naturalnego znajduje się przeważnie w rosyjskiej części Arktyki.¹⁹ W rzeczy samej, Chińczycy są od 2014 r. zaangażowani w rozbudowę i eksploatację złóż gazu na północno-wschodnim krańcu Półwyspu Jamalskiego w północnej Rosji i produkcję tam skroplonego gazu ziemnego w największej na świecie fabryce, zlokalizowanej w porcie Sabetta, na polu „Južno-Tambejskoje”, której większościowym właścicielem jest rosyjski prywatny koncern Novatek, a szefem tego ostatniego Leonid Mikhelson. Wartości Jamał LNG to 27 mld USD.²⁰

¹⁶ China's first nuclear icebreaker could serve as test platform for future nuclear aircraft carriers ; Arctic Today, 26.03.2019 <https://www.arctictoday.com/chinas-first-nuclear-icebreaker-could-serve-as-test-platform-for-future-nuclear-aircraft-carriers/> (dostęp 29.03.2019).

¹⁷ China's activities in Polar regions cannot go unchecked; *ibidem*.

¹⁸ Россия и Китай разрабатывают меморандум о совместном освоении Арктики <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/5200505> (Dostęp 28.03.2019).

¹⁹ Arctic Marine Resource Governance and Development; Niels Vestegaard (red.), Springer Polar Sciences, 2018.

²⁰ Russia's Novatek ships first LNG cargo to China via Arctic; 19.07.2018; <https://www.reuters.com/article/us-novatek-cnpc-lng/russias-novatek-ships-first-lng-cargo-to-china-via-arctic-idUSKBN1K90YN> (dostęp 29.03.2019).

POLARNY JEDWABNY SZLAK

CHIŃSKA EKSPANSJA W ARKTYCE

| dr Bruno Surdel

7

China National Petroleum Corporation (CNPC) jest właścicielem 20% udziałów w spółce Jamał LNG, natomiast 9,9% należy do Funduszu Jedwabnego Szlaku. CNPC ma zakontraktowany wolumen poboru skroplonego gazu ziemnego wynoszący 3 miliony ton rocznie, a same Chiny są drugim co do wielkości rynkiem globalnym tego surowca.²¹ Również to chińska stocznia w Guangzhou zbudowała dla wykorzystania w Jamał LNG pierwszy na świecie całoroczny arktyczny tankowiec (Boris Sokolov) do transportu kondensatu gazowego ze wspomnianego portu Sabetta.²² Jamał LNG może rocznie dostarczać do Chin ok. 4 miliony ton skroplonego gazu ziemnego, a Chińczycy są zainteresowani również kooperacją z koncernem Novatek w ramach projektu Arctic LNG 2 na polu Utrenneje i została już podpisana umowa ramowa w sprawie przeniesienia udziałów w Arctic LNG 2 na chiński CNPC.²³

Dla Chińczyków niezwykle interesujący jest tzw. Północny Szlak Morski, który znacząco skraca transport z Jamału do Chin i pozwala na ominięcie szlaku przez Kanał Sueski, uznawanego przez Chiny za możliwy do zamknięcia przez sojuszników USA. O ile pierwszy transport skroplonego gazu ziemnego z Jamał LNG płynął do Chin ok. 40 dni właśnie poprzez Suez²⁴, to już tankowce Eduard Toll i Vladimir Rusanov pokonały trasę do portu Jiangsu Rudong w Chinach poprzez Północny Szlak Morski w czasie krótszym o ponad połowę (15 dni) i

²¹ Yamal LNG Is Conquering China, Viktor Katona; oilprice.com; 16.07.2018; <https://oilprice.com/Energy/Natural-Gas/Yamal-LNG-Is-Conquering-China.html> (dostęp 29.03.2019).

²² Expert: Russia should cooperate with China in Arctic zone development, TASS, 29.03.2019 <http://tass.com/economy/1051087> (dostęp 29.03.2019).

²³ Total приобрела 10% проекта «Арктик СПГ 2»; 05.03.2019; <https://www.argusmedia.com/ru/news/1859560-total-приобрела-10-проекта-арктик-спг-2> (dostęp 29.03.2019).

²⁴ Yamal LNG Is Conquering China, Viktor Katona; oilprice.com; 16.07.2018; <https://oilprice.com/Energy/Natural-Gas/Yamal-LNG-Is-Conquering-China.html> (dostęp 29.03.2019).

POLARNY JEDWABNY SZLAK

CHIŃSKA EKSPANSJA W ARKTYCE

| dr Bruno Surdel

8

dotarły do portu przeznaczenia 19. lipca 2018 r. przewożąc 17 tys. m³ skroplonego gazu każdy.²⁵

Rosjanie, choć nie zamierzają dzielić się z Chińczykami swoimi suwerennymi prawami w Arktyce, to jednak zmuszeni są do ściślejszej współpracy z nimi ze względu na sankcje Zachodu regularnie nakładane na Kreml od czasu aneksji Krymu w 2014 r. Poza kapitałem, Chiny dysponują również zaawansowaną technologią, niezbędną w danej sytuacji geopolitycznej Rosji do eksploracji złóż naturalnych w Arktyce. Jak sami Rosjanie twierdzą, sprawdziła się już ona przy projekcie Jamał LNG.²⁶ Handel LNG pomiędzy obydwojema krajami stał się również korzystniejszy dzięki 10% cłom odwetowym nałożonym przez Pekin na dostawy skroplonego gazu z USA.²⁷

Sam Polarny Jedwabny Szlak jest dla Pekinu jednym z projektów o wadze strategicznej a wspomniany transport ładunków LNG z 2018 r. pokazuje dobitnie jak mogą wyglądać szlaki handlowe przyszłości. Stąd chińskie władze zachęcają do wspólnych wysiłków na rzecz budowy stałego morskiego szlaku gospodarczego łączącego Chiny i Europę przez Ocean Arktyczny. Interesujący jest nacisk Pekinu na wzmacnianie cyfrowej łączności Arktyki i budowanie globalnej sieci infrastruktury powiązanej z Daleką Północą.²⁸ Pekinowi zależy także na rozbudowie swojego systemu globalnej nawigacji satelitarnej BeiDou i rozszerzenie go na Arktykę. W Białej Księdze autorzy zauważają, że „Chiny przywiązują wielką wagę do bezpieczeństwa nawigacji na arktycznych szlakach żeglugowych. [Chiny] Aktywnie prowadzą badania na tych trasach i stale wzmacniają

²⁵ Russia's Novatek ships first LNG cargo to China via Arctic; 19.07.2018; <https://www.reuters.com/article/us-novatek-cnpc-lng/russias-novatek-ships-first-lng-cargo-to-china-via-arctic-idUSKBN1K90YN> (dostęp 29.03.2019).

²⁶ Expert: Russia should cooperate with China in Arctic zone development, TASS, 29.03.2019 <http://tass.com/economy/1051087> (dostęp 29.03.2019).

²⁷ China's Growing Arctic Presence, Sherri Goodman, Marisol Maddox; 19.11.2018; China US Focus; <https://www.chinausfocus.com/finance-economy/chinas-growing-arctic-presence/> ; (dostęp 29.03.2019).

²⁸ China's Arctic Policy, 26.01.2018, http://english.gov.cn/archive/white_paper/2018/01/26/content_281476026660336.htm (dostęp 29.03.2019).

POLARNY JEDWABNY SZLAK

CHIŃSKA EKSPANSJA W ARKTYCE

| dr Bruno Surdel

9

badania hydrograficzne w celu poprawy zdolności nawigacyjnych, bezpieczeństwa i logistyki w Arktyce.”²⁹

Współpraca z Grenlandią i Islandią

Grenlandia:

Nienależąca do Unii Europejskiej Grenlandia jest wyjątkowym przykładem ścierania się wpływów chińskich z obawami europejskimi (duńskimi) oraz amerykańskimi co do strategicznych – arktycznych - celów inwestycji z Państwa Środka. Handel między obu krajami jest mikroskopijny. W 2016 r. Grenlandia importowała towary o wartości 429 tys. USD (0,06 całości importu), a eksportowała towary wartości 96 milionów USD (11,15% całości eksportu).³⁰ Jednak w latach 2012 – 2017 Chiny zainwestowały na Grenlandii 2 mld USD, co stanowi 11,6% PKB tego kraju.³¹ Problem polega na tym, że sektor górniczy, wydobycie minerałów - od cynku po metale ziem rzadkich (REE) - w które inwestują Chińczycy jest podstawowym argumentem w rozgrywkach pomiędzy Nukuk a Kopenhagą. Dotyczą one kwestii samowystarczalności ekonomicznej Grenlandii i uzyskania przez nią pełnej niepodległości. Na tę niepodległość liczą najwyraźniej również władze w Pekinie, sądząc że łatwiej będzie można angażować się w Arktyce i uzyskać do jej zasobów surowcowych trwały dostęp.³²

Warto przy tym zauważyć, że na północy Grenlandii – w Thule - znajduje się amerykańska baza wojskowa.³³ I to właśnie Stany Zjednoczone wraz z Danią

²⁹ China's Arctic Policy, ibidem.

³⁰ Atlas of Economic Complexity, Center for International Development at Harvard University <http://atlas.cid.harvard.edu/explore/?country=92&partner=undefined&product=undefined&productClass=HS&startYear=undefined&target=Partner&year=2016> (dostęp 27.03.2019)

³¹ Unconstrained Foreign Direct Investment. An Emerging Challenge to Arctic Security; Mark. E. Rosen, Cara B. Thuringer; CNA Analysis & Solutions, November 2017.

³² Chinese Mining in Greenland: Arctic Access or Access to Minerals? Patrik Andersson, Jesper Willaing Zeuthen & Per Kalvig; Arctic Yearbook 2018.

³³ Report on Arctic Policy, International Security Advisory Board, Department of State; September 21, 2016.

POLARNY JEDWABNY SZLAK

CHIŃSKA EKSPANSJA W ARKTYCE

| dr Bruno Surdel

10

zdecydowały się mocniej zainwestować w miejscową infrastrukturę – rozbudowę i modernizację trzech lotnisk na Grenlandii w celu zapobieżenia chińskiemu finansowaniu tychże inwestycji.³⁴ Ponadto, w 2016 r. ze względów bezpieczeństwa narodowego rząd duński odrzucił propozycję chińskiej firmy General Nice Group, która chciała nabyć opuszczoną bazę marynarki wojennej Gronnedal na Grenlandii. Grenlandię (Danię) łączy z USA umowa obronna, zawarta w 1951 r.³⁵

Islandia:

Władze chińskie podkreślają, że Islandia „jest pierwszym rozwiniętym krajem europejskim, który uznaje Chiny za pełną gospodarkę rynkową, a także pierwszym europejskim krajem, który wynegocjował umowę o wolnym handlu z Chinami.”³⁶ Miało to miejsce już w kwietniu 2013 r. Równie istotne jest jednak to, że Islandia to państwo członkowskie Sojuszu Północnoatlantyckiego (NATO). Islandzki eksport do Chin to zaledwie 2,28 % całości eksportu tego kraju, czyli 90 milionów USD. Import zaś wynosi 2,29 %, to jest 134 miliony USD (2016 r.).³⁷ W latach 2012-2017 Chińczycy zainwestowali w tym kraju 1,2 mld USD, co stanowi 5,7% PKB Islandii.³⁸ Ponadto, Islandia była współzałożycielem Azjatyckiego Banku Inwestycji Infrastrukturalnych. Współpraca firm energetycznych obydwu krajów dotyczy w dużej mierze energii odnawialnej i ma miejsce od 2006 r., kiedy to Arctic Green Energy i Sinopec stworzyły joint venture

³⁴ Statement of Intent on Defense investments in Greenland, The Department of Defense of the USA; 16.09.2018; <https://twitter.com/usembdenmark/status/1041695240686632960> ; (dostęp 29.03.2019).

³⁵ Denmark spurned Chinese offer for Greenland base over security – sources; 06.04.2017; <https://uk.reuters.com/article/uk-denmark-china-greenland-base/denmark-spurned-chinese-offer-for-greenland-base-over-security-sources-idUKKBN1782E2> (dostęp 29.03.2019).

³⁶ China – Iceland FTA, <http://fta.mofcom.gov.cn/topic/eniceland.shtml> (dostęp 27.03.2019)

³⁷ Atlas of Economic Complexity, Center for International Development at Harvard University <http://atlas.cid.harvard.edu/explore/?country=109&partner=undefined&product=undefined&productClass=HS&startYear=undefined&target=Partner&tradeDirection=import&year=2016> (dostęp 27.03.2019)

³⁸ Unconstrained Foreign Direct Investment. An Emerging Challenge to Arctic Security; Mark. E. Rosen, Cara B. Thuringer; CNA Analysis & Solutions, November 2017.

POLARNY JEDWABNY SZLAK

CHIŃSKA EKSPANSJA W ARKTYCE

| dr Bruno Surdel

11

Sinopec Green Energy Geothermal Development Co.³⁹ Natomiast w lutym 2019 r. Beijing Research Institute of Uranium Geology (BRIUG) i wspomniana powyżej firma islandzka podpisały list intencyjny (MOU) w sprawie współdziałania w dziedzinie poszukiwania i wykorzystania geotermii na wysokotemperaturowych polach geotermalnych w Chinach.⁴⁰

W samej Islandii, wysiłkiem obu krajów uruchomiono w październiku 2018 r. Chińsko – Islandzkie Obserwatorium Badań nad Arktyką (CIAO), które ma się stać platformą współpracy badawczej w Arktyce pomiędzy islandzkimi i chińskimi instytucjami badawczymi: Chińskim Instytutem Badań Polarnych (PRIC) oraz Islandzkim Centrum Badawczym (Rannis)⁴¹

Podobne centrum badawcze funkcjonuje też w ramach współpracy chińsko-norweskiej i jest to The Nansen-Zhu International Research Centre (NZC) z siedzibą w Pekinie, działające od 2003 r. Zajmuje się ono m. in. wpływem zmian klimatycznych w Arktyce na Eurazję – co jest niezwykle ważne dla ambicji chińskich związanych z współdecydowaniem o Dalekiej Północy.⁴²

Relacje gospodarcze pomiędzy Islandią a Chinami nie odbywają się bez napięć. W 2011 r. rząd Islandii zawetował zakup działki o powierzchni 300 metrów kwadratowych w północno-wschodniej części kraju przez chińskiego przedsiębiorcę Huanga Nubo i jego spółkę inwestycyjną Beijing Zhongkun Investment

³⁹ China Focus: Geothermal heating helps build “smokeless cities” in China; 28.01.2019; <http://arcticgreencorp.com/sge-in-the-news-xinhuanet/>; (dostęp 29.03.2019).

⁴⁰ Arctic Green Energy And Beijing Research Institute Of Uranium Geology Sign An MOU; 26.02.2019; <http://arcticgreencorp.com/arctic-green-energy-and-beijing-research-institute-of-uranium-geology-sign-an-mou/> (dostęp 02.04.2019).

⁴¹ China-Iceland Arctic Observatory formally opened, Arctic Portal; 18.10.2018; <https://arcticportal.org/ap-library/news/2059-china-iceland-arctic-observatory-formally-opened> (dostęp 29.03.2019).

⁴² Nansen – Zhu International Research Centre; <http://nzc.iap.ac.cn/en/index.php?m=content&c=index&a=show&catid=20&id=46> (dostęp 29.03.2019).

POLARNY JEDWABNY SZLAK

CHIŃSKA EKSPANSJA W ARKTYCE

| dr Bruno Surdel

12

Group.⁴³ Nubo miał być w przeszłości wysokim funkcjonariuszem Chińskiej Partii Komunistycznej.⁴⁴

Konkluzja

Chińska Inicjatywa Jednego Pasa i Szlaku jest projektem budowy infrastruktury i szlaków handlowych poprzez Eurazję aż do Europy Północnej, w tym Arktyki. Ta część Inicjatywy Prezydenta Chin Xi Jinpinga została określona jako „Polarny Jedwabny Szlak”. Pekinowi zależy na skróceniu morskich szlaków transportowych z Azji do Europy, ale również na uzyskaniu dostępu do bogatych zasobów surowców naturalnych Dalekiej Północy. Chiny nie są państwem polarnym, jednak zdobyły status obserwatora Rady Arktycznej w 2013 r. Ów sukces jest jednym z etapów strategicznej gry Pekinu o Arktykę i jej surowce. To zmagania strategiczne, z czego zdają sobie sprawę zarówno Stany Zjednoczone, Europa – ale też Rosja. Pekin – w przypadku Arktyki - odmiennie od metody faktów dokonanych na Morzu Południowochińskim stara się jak najbardziej umiędzynarodowić kwestie Dalekiej Północy, aby w ten sposób uzyskać jak największy wpływ na „zarządzanie” sprawami regionu. Rozwija przy tym współpracę gospodarczą i naukową z krajami arktycznymi – szczególnie z Rosją – wykorzystując trudną sytuację Kremla w związku z sankcjami, jakie nałożył na niego Zachód. To, ile uda się osiągnąć Państwu Środka na Dalekiej Północy zależy tyleż samo od asertywności Pekinu, co i od determinacji państw arktycznych w obronie swoich interesów strategicznych.

dr Bruno Surdel

⁴³ Chinese Investor Appeals to New Iceland Government; Iceland Review; 06.06.2013; <https://www.icelandreview.com/news/chinese-investor-appeals-new-iceland-government/> (dostęp 29.03.2019).

⁴⁴ Дракон в Арктике: почему Китай стремится в Заполярье; 16.09.2018; <https://iz.ru/788765/vladimir-dobrynin/dragon-v-arktike-pochemu-kitai-stremitsia-v-zapoliare> (dostęp 29.03.2019).

CSM jest niezależnym, pozarządowym ośrodkiem analitycznym zajmującym się polską polityką zagraniczną i najważniejszymi problemami polityki międzynarodowej. Fundacja została zarejestrowana w 1996 r. CSM prowadzi działalność badawczą i edukacyjną, wydaje publikacje, organizuje konferencje i spotkania, uczestniczy w międzynarodowych projektach we współpracy z podobnymi instytucjami w wielu krajach. Tworzy forum debaty i wymiany idei w sprawach polityki zagranicznej, relacji między państwami oraz wyzwań globalnego świata. Działalność CSM jest adresowana przede wszystkim do samorządowców i przedsiębiorców, a także administracji centralnej, polityków, dyplomatów, politologów i mediów. Od 2009 r. CSM jest uznawany za jeden z najlepszych think tanków Europy Środkowo-Wschodniej w badaniu „The Leading Public Policy Research Organizations In The World” przeprowadzanym przez Uniwersytet Pensylwanii.

Centrum Stosunków Międzynarodowych ul. Mokołowska 1, 00-640 Warszawa t: +48 22 628 20 04

 www.twitter.com/CIR_CSM

 www.facebook.com/CIR.CSM

CENTRUM
STOSUNKÓW
MIĘDZYNARODOWYCH